

Les i dette nummer:

- Påskemeditasjon s. 3
- Katolsk-buddhistisk dialog s. 4
- I dialog med Luther s. 11
- Anonyme konsiliære s. 12
- Gud i Det hvite hus s. 14
- Å nå dagens mennesker s. 17
- Kirke i verden s. 22

Nyhetsbrev nr. 1/2010

La flere få høre hva du mener

Innlegg til Nyhetsbrevet sendes til red@ogsavierkirken.no. Vi ønsker dialog og ytringer!

Redaktør: Anne Helene Utgaard

www.ogsavierkirken.no

Vårens seminar – religion og religionsdialog

Mange av dere husker sikkert at vi tidligere har annonseret at vi denne gang skulle ta opp spørsmålet om lekfolkets rolle i kirken. Dessverre fikk vi ikke de foreleserne vi ville ha, og derfor har vi utsatt dette temaet. Vi prøver å få det på plass til høsten.

I stedet skal vi ta for oss et annet sentralt aspekt ved Det annet vatikankonsil, nemlig forholdet til andre religioner. Vi åpner med en rask gjennomgang av konsildokumentene om kirkens forhold til religioner og religionsfriheten. Deretter går vi over på religion og religionsdialog i det sekulære samfunn.

Konsilets åpenhet for andre religioner og for religionsfrihet var riktignok ikke noe helt nytt i kirkens historie, men for erkebisop Lefebvre ble det som kjent for hard kost og han og hans meningsfeller forlot kirken og startet det såkalte Piusbrorskapet (SSPX) i protest mot konsilets vedtak. Derfor ble de ekskommunisert. SSPX benekter fortsatt konsilets gyldighet, men pave Benedict opphevet ekskommuniseringen av fellesskapets fire biskoper i fjor.

Religion har vist seg å bli et viktig anliggende i det sekulære samfunn. Religionene er mer synlige enn på lang tid både i vår hverdag og i massemedia. Men hva forstår vi i dag med *religion*? Hvorfor må vi absolutt ha en religionsdialog? Og hva er egentlig en religionsdialog? Hvordan kan religionene bidra konstruktivt til

samfunnsutviklingen? Eller er de en trussel mot demokratiet?

Professor i misjonsvitenskap ved det teologiske fakultet på Universitetet i Uppsala, Kajsa Ahlstrand, har arbeidet mye med disse spørsmålene, og hun har noen friske synspunkter på sakene. Hun skal først og fremst snakke om religionsdialog, men kommer også inn på religionens rolle generelt i det sekulære samfunn. Og kanskje viser det seg at det sekulære samfunn ikke behøver å sees som en fiende av kirke og religiøs tro?

Kajsa Ahlstrand har også solid kunnskap om hvordan kirken i India forsøker å implementere innsiktene og intensionene fra konsilet. Her er møtet mellom Vestens kultur og den indiske kultur en formidabel utfordring. Les gjerne Per Kværnes artikkel om forhold på Sri Lanka i dette Nyhetsbrevet for å få tak i noen av dimensjonene det dreier seg om.

Også i India merkes for øvrig effekten av at det stadig blir utnevnt mer konservative biskoper. Kajsa Ahlstrand vil orientere om det viktige arbeidet som gjøres ved det katolske senteret i Bangalore for å iverksette konsilvedtakene. Hun vil også vise noen korte filmer derfra, blant annet om liturgisk arbeid.

Vi i styret ønsker dere hjertelig vel møtt!

KYNDIG INNLEDER: Kajsa Ahlstrand har i sin forskning fokusert på religionenes forhold mellom tradisjon og modernitet, samt religionenes plass i det senmoderne samfunnet. Hun ble presteviet i 1980 og har arbeidet som meinghetsprest og studentprest. Fra 2006 har hun vært professor i misjonsvitenskap ved universitetet i Uppsala.

Kjære lesere,

Medlemskap i Også vi er kirken for 2010 koster kr. 200,- og tegnes til medlemsservice@ogsavierkirken.no, eller til Også vi er kirken, c/o Anne Stensvold, Nadderudlia 21a, 1357 Bekkestua. Kontonummer: 1280 25 36826. Ved betaling pr. nettbank, er det viktig å skrive i feltet for merknader hvem kontingensten gjelder for.

Styret har besluttet at vi som en prøveordning skal sende ut Nyhetsbrevet i papirutgave til alle medlemmer ut 2010. Det koster ikke noe ekstra for medlemmene, men vi tar gjerne i mot en gave i tillegg til medlemskontingensten fra de som har lyst og anledning til å bidra litt ekstra.

Man kan motta nyhetsbrevet uten å være medlem. Dette er vederlagsfritt for tilsendelse pr. e-post. Som papirpost koster det kr. 150,- i året. Merk innbetalingen med "Abonnement".

I en tid når mye i kirkens liv peker i en annen retning enn den vi mener er mest i samsvar med Det annet vatikankonsils bærende ideer, trenger vi hverandre for å stå fast i håpet om at kirken igjen skal åpne seg og vise ekte katolsk sjenerøsitet overfor menneskene og verden.

Når vi nå igjen inviterer til seminar, er det dels for å bygge opp vår kunnskapsbase, men det er også for å styrke fellesskapet og håpet for kirkens fremtid. Og for å minne hverandre om å ta del i de "gleder og håp, den sorg og angst som våre dagers mennesker føler, og da især de trengende og alle de som har tungt å bære" (Gaudium et Spes). Håper vi sees den 10. april!

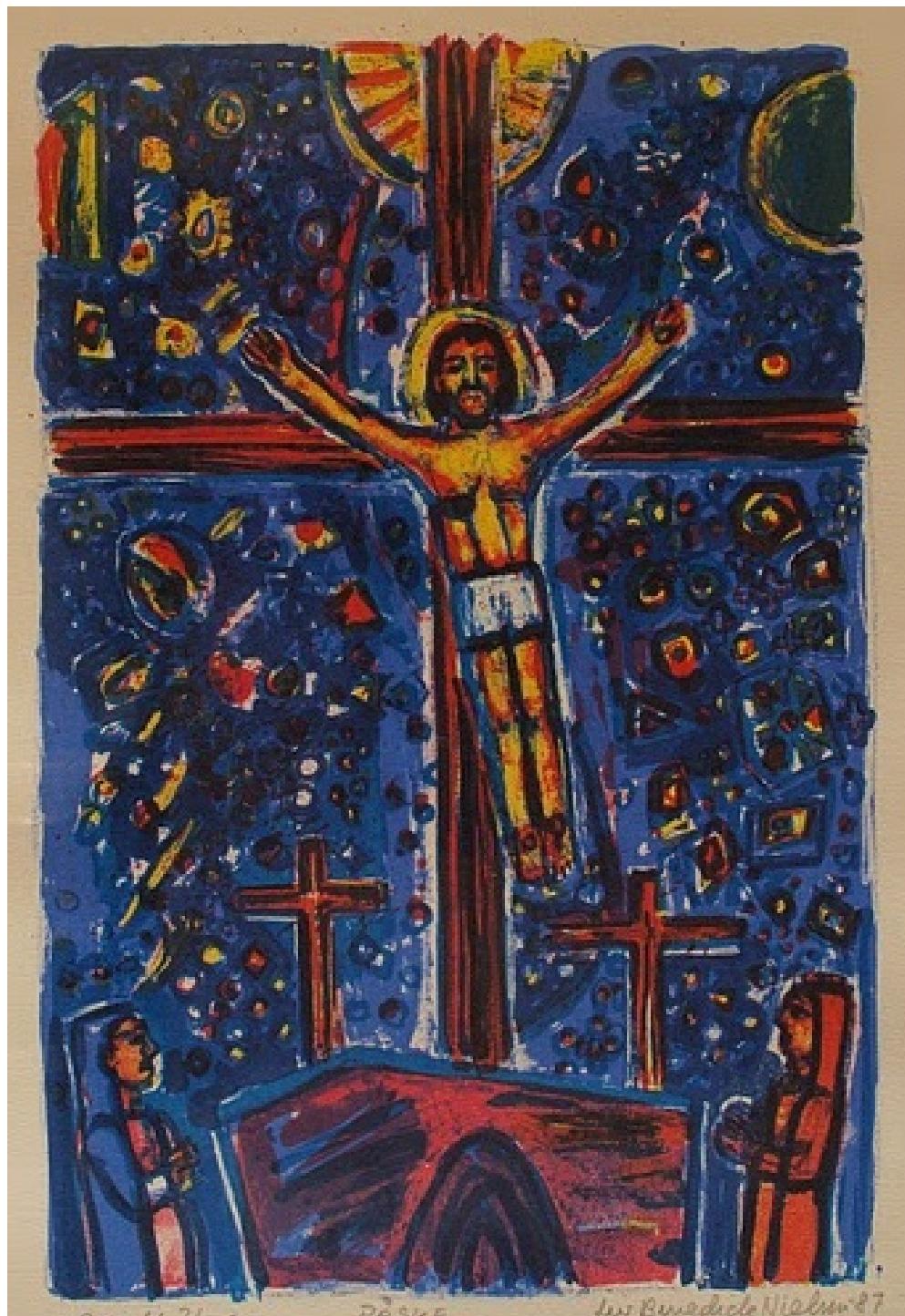
Før jul kom den triste meldingen om at det gamle ærverdige og høyt elskede katolske tidsskriftet St. Olav blir lagt ned av økonomiske grunner. Mange har mottatt nyheten med dyp sorg. St. Olav har i alle år vært et lys for katolikker (og protestanter) med interesse for kirke, kultur og samfunn. Kvaliteten var kanskje ikke høy bestandig, og særlig under den aller siste redaktøren framsto det til dels ugenkjennelig for alle oss som har hatt bladet i mange tiår, men for det meste har St. Olav vært til glede og berikelse for leserne.

Nå er tidsskriftets navn overtatt av tidligere Broen, katolsk kirkeblad. Og Broen er blitt et flott magasin. Likevel, det mangler en vesentlig dimensjon fra det opprinnelige St. Olav, nemlig dets uavhengighet. Det gamle St. Olav ble utformet under den såkalte Redaktørplakaten. Det vil si at redaktøren sto ansvarlig for innholdet og var uavhengig av den offisielle kirkeledelse. Det gjorde at også kritiske synspunkter kunne komme fram fra tid til annen. Dette er et umistelig gode for kirken. Nå får tiden vise om dette anliggende i noen grad vil bli fulgt opp av nye St. Olav. Det er lov å håpe!

Vi setter pris på den gode kvaliteten som nye St. Olav holder og ønsker redaksjonen lykke til videre.

Anne Helene Utgaard

P. S. Har du husket å betale medlemskontingensten for 2010?

Liv Benedicte Nielsen, Påske, 1987

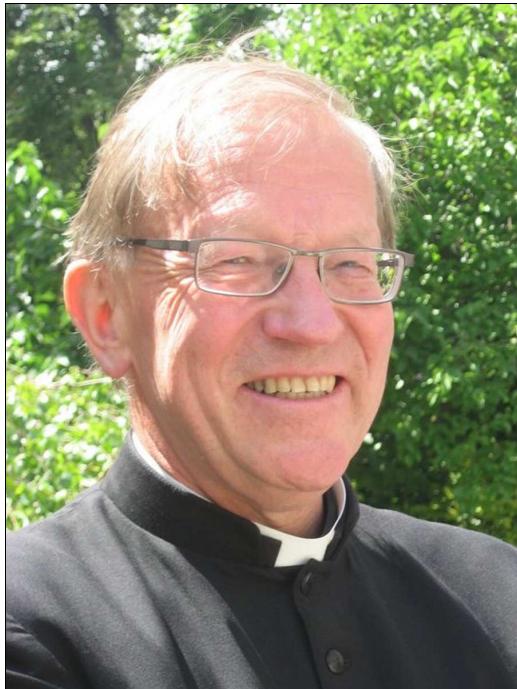
Døden må vike for Gudsrikets krefter!
Du som var død, er vår Herre i dag!
Kristus, du lever og står ved vår side
her hvor vi rammes av jordlivets slag.

Døden må vike for Gudsrikets krefter!
Livet er gjemt i et jord-dekket frø.
Se, i oppstandelsens tegn skal vi leve.
Se, i oppstandelsens lys skal vi dø.

Svein Ellingsen

Katolsk-buddhistisk dialog på Sri Lanka i lys av den katolske kirkes sosiallære

Av Per Kværne

Artikkelen ble skrevet høsten 2008, men ikke publisert. Den er bare lett bearbeidet, og det har ikke vært mulig å diskutere den nye situasjonen som er oppstått på Sri Lanka etter 'Tamiltigrenes' militære nederlag og borgerkrigens slutt.

Tanken om en dialog mellom religionene, der den kristne kirke riktignok ville ha et fortrinn i og med at den er stiftet av Kristus selv og bygger på en guddommelig åpenbaring, men der også andre religioner forutsettes å besitte en reell (om enn ufullkommen) tilgang til sannhet, er ikke ny i den katolske kirke; den ligger f.eks. til grunn for skriften *De pace fidei* av Nicolaus Cusanus (1401-1464).¹ Også de jesuittiske misjonærene som (med betydelig fremgang) virket i Kina på 1600- og 1700-tallet, kom frem til lignende oppfatninger i møtet med kinesisk religion, filosofi og kultur.

¹ Børresen, *Om trosfreden* 1983: *passim*.

RELIGIÖNSDIALOG I DEN KATOLSKA KIRKE ETTER 2. VATIKANKONSIL Aktuelle hovedpunkter i *Nostra aetate* (1965)

Det 2. Vatikankonsil førte til en grunnleggende nyorientering på mange områder i den katolske kirke. Når det gjelder religionsdialog, er spesielt erklæringen *Nostra Aetate*, vedtatt 28. oktober 1965 med overveldende flertall (2.221 ja-stemmer mot 88 nei-stemmer), av stor betydning. Til tross for at den er svært kortfattet, må erklæringen betraktes som et vannskille når det gjelder Kirkens syn på ikke-kristne religioner. Her blir det på definitiv og autoritativ måte slått fast at alle de store religioner – blant dem nevnes også hinduismen og buddhismen – inneholder mye som er sant og hellig, og at Kirken derfor (paragraf 2) "opfordrer... sine børn til med klogskab og kærlighed og ved dialog og samarbejde med tilhængerne af andre religioner at vidne om den kristne tro og samtidig anerkende, bevare og fremme de åndelige, moralske, sociale og kulturelle værdier, som findes hos de andre."² Av dette ser man at de troende ikke bare oppfordres til å anerkjenne, men til aktivt å bidra til å "bevare og fremme" verdier i andre religioner - det motsatte, med andre ord, av å bekjempe eller nedvurdere dem. For å fremme dialogen med ikke-kristne religioner, ble Sekretariatet for ikke-kristne (Secretariatus pro non-christianis) opprettet første pinsdag 1964, i 1988 omgjort til Det pontifikale råd for interreligiøs dialog.³

Religionsdialog finner i mange tilfeller sted på bakgrunn av dype og ofte voldelige konflikter. I slike situasjoner kan dialog mellom troende fra ulike religioner være et viktig bidrag i en fredsprosess. Å fremme fred er et sentralt anliggende for den katolske kirkens sosiallære, og religionsdialog kan derfor – selv om begrepet 'religionsdialog' ikke nevnes så ofte i sentrale kilder for sosiallæren eller i utlegninger av den – i noen situasjoner stå helt sentralt når det gjelder å omsette sosiallæren i praksis. Dette er uttrykt i Compendium of the Social Doctrine of the Church, utarbeidet av Det pontifikale råd for rettferdighet og fred i 2004:

"This document is...a sign of hope in the fact that religions and cultures today show openness to dialogue and sense the urgent need to join forces in promoting justice,

² *Det Andet Vatikankonsil* 1997: 358-359. Jeg benytter den danske oversettelsen av konsildokumentene, da den kan synes å være mer nøyaktig enn den norske.

³ Cassidy, *Ecumenism and Interreligious Dialogue* 2005:132.

fraternity, peace and the growth of the human person.”⁴

Dokumentet Dialogue and Mission (1984)

Nostra Aetate ligger til grunn for all religionsdialog som har utgått fra Kirken i tiden etter 2. Vatikankonsil. Det har imidlertid vært behov for presiseringer. De ulike former for dialog ble derfor klarere formulert i dokumentet Dialogue and Missions, publisert av Sekretariatet for ikke-kristne i 1984.⁵

Dokumentet bygger på to tanker. For det første gjentas det religionsteologiske budskapet som kom til uttrykk i Nostra Aetate, nemlig at “...every quest of the human spirit for truth and goodness, and in the last analysis for God, is inspired by the Holy Spirit”. Den andre tanken tilfører imidlertid dialogen noe nytt: religionsdialog er å forstå som selve kjernen i Kirkens misjonsoppdrag – det er ikke bare en oppgave for spesialister (teologer og religionshistorikere), men en virksomhet som i prinsippet påhviler alle Kirkens troende, fordi alle troende har et kall til misjon.⁶

RELIGIONSDIALOG SOM ANLIGGENDE FOR DEN KATOLSKE KIRKES SOSIALLÆRE
Vatikankonsilets konstitusjon Gaudium et spes (vedtatt 7. desember 1965) understreker det fundamentale behov som alle mennesker har for ”samtale og gjensidig hjælp”, med andre ord dialog. Det heter (paragraf 25) at det er ”...gennem samkvem med andre, gennem samtale og gjensidig hjælp, at mennesket udvikler alle sine evner og er i stand til at svare på sit kald. ...Hver enkelt samfundsgruppe bør nu tage hensyn til andre gruppene, ja til hele den menneskelige families behov og berettigede forventninger”.⁷ Man kan derfor trygt si at dialog er motivert av hensynet til bonum commune, det felles gode, et grunnleggende begrep i Kirkens sosiallære.⁸

Kommunikasjon forstått som en grunnleggende menneskelig aktivitet er av Kirken senere blitt utdypet til utrykkelig å

⁴ Compendium 2004: 6.

⁵ Dokumentets fulle tittel er: *The Attitude of the Church Toward the Followers of Other Religions: Reflections and Orientations on Dialogue and Mission*.

⁶ Cassidy, *Ecumenism and Interreligious Dialogue* 2005: 149.

⁷ *Det Andet Vatikankonsil* 1997: 471-472.

⁸ Massaro, *Living Justice* 2000: 121.

omfatte religionsdialog. ”The Church’s social doctrine is also characterized by a constant call to dialogue among all members of the world’s religions so that together they will be able to seek the most appropriate forms of dialogue.”⁹

Som et bidrag til å utdype og klargjøre hva ”the most appropriate forms of dialogue” kan være, skjelner Dialogue and Mission mellom fire typer religionsdialog: livets dialog, som består av konkrete uttrykk for kristen nestekjærighet i form av barmhjertighet, tilgivelse og forsoning; samarbeidets dialog der de kristne sammen med tilhengere av andre religioner iverksetter humanitære, sosiale, økonomiske og politiske tiltak for å fremme frigjøring og utvikling; refleksjonens dialog, som består i at de kristne (uten å undersla de forskjeller som finnes mellom religionene) studerer, forstår og anerkjenner de verdier som andre religioner representerer; og endelig den religiøse erfarings dialog, som utøves gjennom bønn og kontemplasjon.¹⁰

Selv om alle former for religionsdialog kan sies å være relevante når det gjelder å iverksette Kirkens sosiallære, vil det nok være samarbeidets dialog med dens praktiske målrettethet som på den mest umiddelbare måten virkeligjør sosiallærens idealer. Vi skal nå se på et eksempel i vår samtid som illustrerer dette, nemlig den katolsk-buddhistiske dialog på Sri Lanka.

KIRKENS DIAOLOG MED BUDDHISTER PÅ SRI LANKA

Buddhismen på Sri Lanka – historisk bakgrunn og kulturell og politisk betydning

Sri Lanka er et multi-etnisk og multi-religiøst land. Ifølge den siste folketellingen (fra 1981), utgjør den største folkegruppen, singaleserne, 74 prosent av befolkningen.¹¹ Av singaleserne er 69,3 prosent buddhister. Den andre store folkegruppen er tamilene,

⁹ Compendium 2004: 304.

¹⁰ Cassidy, *Ecumenism and Interreligious Dialogue* 2005: 149.

¹¹ Singaleserne har trolig kommet sjøveien til Sri Lanka fra den indiske vestkyst. Språket deres er *indo-arisk*, mao. et indo-europeisk språk nær beslektet med språkene i Nord- og Sentral-India.

DEN SOVENDE BUDDHA: Buddha skal i følge tradisjonell singalesisk historieoppfatning ha besøkt Sri Lanka. Han profeterte at singaleserne skulle bli beskyttet av hans lære.

som utgjør 18,1 prosent, hvorav 15,5 prosent er hinduer.¹² De øvrige singalesere og tamiler er kristne, hovedsaklig romersk-katolske. I tillegg er 7,6 prosent av befolkningen muslimer.¹³. Denne etniske og religiøse kompleksiteten er et resultat av Sri Lankas historie.

Ifølge tradisjonell singalesisk oppfatning av historien, nedfelt i kongekrøniken Mahâvamsa (ca. 5. århundre e.Kr.¹⁴), ble buddhismen ført til øya i det 3. årh. f. Kr. av munken Mahinda, sønn av den store indiske keiseren Asoka (hersket ca. 268–239 f.Kr.¹⁵). Men allerede Buddha selv skal ha besøkt Sri Lanka, og ifølge Mahâvamsa skal han på sitt dødsleie ha profetert at singaleserne skulle bli hans læres beskyttere.¹⁶ Ned gjennom århundrene har det store flertallet av den singalesiske befolkningen vært buddhister, og de har ansett dette oppdraget, gitt av Buddha, som en dyp forpliktelse.

Denne etnisk-religiøse identiteten ble ofte mobilisert i den århundrelange striden med de hinduiske tamilene som var bosatt på øyas nordøstre del, og den ble deretter befestet gjennom flere århundrer kolonistyret - først

under portugiserne (som opprettet sitt styre langs kysten i 1505), deretter under hollenderne, og endelig under britene, som erobret det selvstendige kongedømmet Kandy i det indre av landet i 1815. Kolonistyret medførte ikke bare økonomisk og politisk undertrykking, men også misjonering fra de ulike kristne kirkene som sto under kolonimaktens beskyttelse. De katolske portugiserne raserte kloster og tvangsomvendte kystbefolkingen; de reformerte hollenderne forfulgte ikke bare buddhistene, men også katolikkene; og under det britiske styret var anglikanere, metodister og presbyterianere aktive. Innfødte kristne ble gitt fordeler, og polemikken mot buddhismen var til tider både aggressiv og arrogant. De buddhistiske singaleserne følte seg presset og ydmyket, og kom i stigende grad til å se på sin religion og kulturelle identitet som to sider av samme sak og som grunnlag for kampen for frigjøring fra kolonistyret. Denne identiteten sto derfor sentralt i singalesernes bevissthet da øya oppnådde selvstendighet i 1948, og kom til uttrykk i konstitusjonen av 1978 (som fortsatt gjelder), der statens spesielle forpliktelse til å ivareta buddhismen er slått fast.¹⁷

Selv om religionsfrihet også er uttrykkelig garantert i grunnloven, finnes det sterke religiøs-nasjonalistiske strømninger og en tilsvarende retorikk i innflytelsesrike buddhistiske kretser. Typisk for slike

¹² Tamilene har innvandret fra Sør-India, over det smale stredet som skiller fastlandet fra Sri Lanka. Språket deres tilhører den *dravidiske* språkfamilien, og har dermed overhodet intet slektskap med de indo-europeiske språkene, herunder singalesisk.

¹³ Frydenlund, *The Sangha* 2005: 9.

¹⁴ Jeg følger dateringen gitt av Rahula, *History of Buddhism* 1956: 22 n.1.

¹⁵ Harvey, *Buddhism* 1990: 75.

¹⁶ Gombrich, *Theravâda Buddhism* 2006: 139.

¹⁷ Frydenlund, *The Sangha* 2005: 11.

holdninger er utsagn der Sri Lanka omtales som "land of Sinhala unity and Buddhist glory, invaded and devastated by Hindu Tamils, later by Christians and Muslims."¹⁸

Konflikten på Sri Lanka

Fra 1970-årene av førte økende motsetninger mellom singalesere og tamiler til massakre på tamiler i 1983, noe som i sin tur utløste væpnet oppstand blant tamilene. Fra 1987 utviklet dette seg til full krig, der den høyest profilerte (men ikke eneste) tamilske opprørshæren var de såkalte 'tamilske tigre' (LTTE). Krigen fulgte først og fremst etniske og kulturelle, snarere enn religiøse grenser, selv om den sri lankesiske hæren er så å si helt helt og holdent singalesisk og gjør utstrakt bruk av buddhistiske symboler og rituelle handlinger. 'Tigrene' ønsket derimot å fremstå som en strengt sekulær organisasjon, men hadde i praksis støtte ikke bare fra hinduiske, men også fra katolske tamiler.

Religionsdialogen på Sri Lanka

På Sri Lanka var 1950-årene og begynnelsen av 1960-årene preget av stor gjensidig mistenksomhet, endog fiendtlighet, mellom buddhister og katolikker. Utenlandske ordensmenn og -kvinner (for det meste ordenskvinner som arbeidet i sykehus) ble utvist, og katolske skoler overtatt av staten. Den katolske kirke ble av mange singalesere sett på som et redskap for utenlandske interesser. Katolikkene på sin side følte seg forfulgt og diskriminert – en høyst uvant erfaring!¹⁹

Det 2. Vatikankonsil førte til en radikal forandring av denne situasjonen. De krefter i den lokale katolske kirken som ønsket dialog fremfor isolasjon, følte seg oppmuntret til å åpne for kontakt og samarbeid med buddhistene. Som en konsekvens av dette nye klimaet, dannet representanter for alle religionssamfunnene på Sri Lanka mot slutten av 1960-tallet en organisasjon som fikk navnet Congress of Religions. Hensikten var å bidra til en harmonisk samfunnsutvikling på Sri Lanka gjennom å fremme gjensidig respekt og samarbeid mellom de ulike religionene. Siden den katolske kirken i kraft av sin størrelse var blant de viktigste initiativtakerne til Congress of Religions, kan det være på sin plass å gjengi formålene slik de ble formulert i organisasjonens statutter:

- "a) to establish and maintain an Inter Religions (sic!) Council composed of the Religious Leaders of the community to resolve acrimonies and allay suspicion among religious denominations;
- b) to sponsor action that promotes religious amity based on such mutual understanding; and
- c) while not by any means undermining the value of sectarian or secular social service, to sponsor a form of service possessing a spiritual background that also galvanises the energies of the community as a whole."²⁰

Selv om ordet "dialog" ikke forekommer i denne formålsparagrafen, er det tydelig, særlig i punkt c), at det som her beskrives, er det som rundt femten år senere skulle bli definert som samarbeidets dialog i Dialogue and Mission. Samtidig hadde også refleksjonens dialog en viktig, om enn mindre formalisert, plass i religionsmøtet: på katolsk side ble det tatt initiativ til å utgi to tidsskrifter viet dialog (Quest og Logos), og fra buddhistisk hold ble det opprettet et buddhistisk-kristent debattforum. Også metodistkirken på Sri Lanka opprettet et studiesenter (Centre for Religion and Society) og et tidsskrift, Dialogue.²¹

Congress of Religions ble dannet på et tidspunkt da en borgerkrig på Sri Lanka langt fra fremsto som sannsynlig. Da konflikten kom på 1980-tallet, ble den imidlertid i særlig grad smertefull for katolikkene, for det var katolikker blant de tamilske opprørerne, og naturligvis mange katolikker blant de internt fordrevne flyktningene. Men også blant singaleserne finnes det en betydelig katolsk minoritet, og denne minoriteten sympatiserer på ingen måte med de tamilske opprørerne. Likevel har militante miljøer i det buddhistiske flertallet blant singaleserne tidvis vært uvillige til å betrakte katolikkene som 'virkelige' singalesere, og i de senere årene har det forekommert angrep på katolske kirker i singalesiske områder.²²

Kirkens dialog med religionssamfunnene på Sri Lanka frem til slutten av 1990-årene var i noen grad basert på initiativ i bispedømmene, men på det nivået har engasjementet ikke alltid vært like klart. På landsbynivå var det derimot atskillig aktivitet og engasjement fra prester og legfolk; i 1995 skrev jesuiten Aloysius Pieris at "among the poorer sections and the emergent student population of both religions, a spirit of critical loyalty to their

¹⁸ Frydenlund, *The Sangha* 2005: 9.

¹⁹ Pieris, "Dialogue and Distrust" 1995: 195-196.

²⁰ Balasuriya, "Christian-Buddhist dialogue" 1969: 133.

²¹ Balasuriya, *ibidem*.

²² Frydenlund, *The Sangha* 2005: 9.

respective religions has allowed an atmosphere of mutual understanding and co-operation to flourish.”²³

Det virker imidlertid som om tilnærmingen til dialog har vært noe ulik i Roma og i den lokale kirken på Sri Lanka. I 1989 uttrykte for eksempel pave Johannes Paul II i en tale til Sri Lankas biskoper som var på ad limina-besøk i Roma at selv om Kirken har “dyp respekt for alle de andre ikke-kristne religionene”, er det Kirkens grunnleggende kall å vitne om Kristus. Dialogen er et middel til å forkynne evangeliet: “Dere har begynt en dialog med buddhismen og landets øvrige åndelige familier. Idet dere søker elementer i disse religionene som kan tjene sannheten, har dere forberedt veien for å forkynne det gode budskap om frelsen og et eventuelt inkulturasjonsprogram i evangeliets tjeneste”.²⁴ Man kan vanskelig unngå å legge merke til det klare teologiske forbehold når det gjelder dialogens karakter og den instrumentelle målsetting som lå i pavens formuleringer.²⁵ Spesielt må inkulturasjonsbegrepet anses som problematisk – alt for ofte er det ensbetydende med tanken at lokale skikker (musikk, klesdrakt, kroppsholdninger osv.) kan tas i bruk av Kirken samtidig som de tømmes for sitt tradisjonelle innhold og gis et nyt, kristent innhold. Det er derfor verdt å merke seg at en srilankesisk katolsk teolog som Tissa Balasuriya O.M.I. er sterkt kritisk til dette begrepet som han mener hører hjemme i en prekonsiliær katolsk virkelighet, og i stedet betoner dekulturasjon. Med dekulturasjon mener han “not making one way of expressing the experience of God absolute, valid and necessary for all peoples, and not diluting the importance of God’s presence in other peoples in multi-form ways”.²⁶ Dekulturasjon må imidlertid følges av rekulturasjon; dette er særlig viktig der hvor “the theology of the evangelizers … has been deformed and de-routed and made to serve the power interests of the dominant.” Rekulturasjon innebærer at Kirkens teologi må gjennomtenkes på nytt i en asiatisk kontekst.²⁷

Tyve år etter pave Johannes Paul IIs tale til de srilankesiske biskopene, og etter like

mange års ødeleggende borgerkrig, kan det virke som om Kirkens tilnærming til dialog på Sri Lanka er mindre instrumentell og i sterkere grad fokuseret på behovet for et dypere engasjement i samarbeidet mellom alle mennesker av god vilje – uansett religion – for å redde befolkningen fra endeløse lidelser og det sivile samfunnet fra totalt sammenbrudd.

I denne sammenheng har Congress of Religions fått ny aktualitet. Fra 2002 av har denne organisasjonen, etter tilsynelatende å ha vært lite aktiv på 1980- og 90-tallet, igjen engasjert seg for å fremme dialog, forståelse og fredsprosessen, og samler nå den katolske kirke, ledende buddhister, National Council of Churches (de protestantiske kirkene), hinduer og muslimer. Ikke bare fremmer den fredsprosessen, men den har uttalt seg klart og konsekvent til forsvar for pressefrihet og respekt for menneskerettighetene. I denne forbindelse er det særlig to personer som står sentralt: katoliken Oswald Gomis, erkebiskop av Colombo (han er også overhode – Chancellor – for University of Colombo), og buddhisten Wimalaratana Thera, abbed for Bellanwila-templet i utkanten av Colombo. De er begge personer som nyter høy anseelse på Sri Lanka, og som også har sentrale verv utenfor landet: Wimalaratana Thera er generalsekretær for World Buddhist Sangha Council,²⁸ erkebiskop Gomis generalsekretær for Den katolske kirkes føderasjon av asiatiske bispekonferanser. Det er nærliggende å se den fornyede virksomheten til Congress of Religions i 2002 i sammenheng med at Oswald Gomis ble utnevnt til erkebiskop av Colombo samme år. Erkebiskop Gomis har da også fått anerkjennelse for sitt arbeid fra høyeste hold: 12. februar 2008 mottok han en offisiell hilsen fra Sri Lankas president Mahinda Rajapaksa der han omtales som “a pragmatic leader of the Catholic Church who always stood for inter-religious harmony and advocated co-existence in society”.²⁹ Man kan derfor trygt si at den katolske kirke på Sri Lanka er dypt engasjert i å virkeligjøre Kirkens sosiallære når det gjelder å fremme dialog og forsoning.

Erkebiskop Gomis har tatt til orde for at fred bare kan komme gjennom forhandlinger der utgangspunktet måtte være en politisk løsning som også LTTE og andre tamilske grupper kan akseptere. Både bispekonferansen og han selv

²³ Pieris, “Dialogue and Distrust”: 205.

²⁴ Gioia, *// dialogo* 1994: 495-496.

²⁵ Dette er et problem som fortjener nærmere utdypning; her må det være tilstrekkelig å vise til pave Johannes Paul IIs encyklika av 7. desember 1990 *Redemptoris Missio* der de samme tankene kommer til uttrykk, se Gioia, *// dialogo* 1994: 94-99.

²⁶ Balasuriya, “Contemporary Christian Searches 1995, 127.

²⁷ Balasuriya, “Contemporary Christian Searches” 1995: *passim*, og særlig s. 125-128.

²⁸ Sangha, ‘forsamling’, er betegnelsen for munke- og nonnefellesskapet, både i lokal og universell forstand.

²⁹ www.dailynews.lk/2008/02/14, lest 20.11.2008.

FRESDISIPLER: Tidligere erkebisop Oswald Gomis (fratrådte 2009) og buddhistmunken Valiwiitiyaway Kusaladamma Thero i samarbeid.

hevdet med styrke at krigføringen ikke kan føre til fred, stikk i strid med den strategi landets regjering har ført og som nå (2009/2010) ved en militær offensiv har ført til at borgerkrigen er avsluttet.³⁰

Den 18. august 2008 møttes medlemmene av Congress of Religions. Ved siden av erkebisop Gomis og andre representanter for den katolske kirke, deltok metodistkirkens overhode og en rekke ledende buddhistiske munker, samt to fremstående muslimer og en hindu. Sammen vedtok de en innstendig oppfordring til myndighetene om    verne om rettsikkerhet og pressefrihet. Den 20. august ble uttalelsen overrakt den srilankesiske statens embetsmann med ansvar for gjennomføring av nasjonale valg (Election Commissioner).³¹

Også tsunamien, som traff Sri Lankas sydkyst 26. desember 2004 og for  saket enorme ødeleggelser og tap av minst 35.000 liv, førte umiddelbart til samarbeid mellom religionene. Det var først og fremst fattige fiskerlandsbyer som ble rammet, og kristne og buddhister sto sammen i redningsarbeidet. 31. desember 2004 arrangerte buddhister og katolikker et felles b  nnem  te i Colombo for    minnes tsunami-ofrene.³²

Religionsdialogens begrensninger – og muligheter

Den katolske kirke har et enhetlig hierarki på Sri Lanka, med en bispekonferanse, ledet av erkebiskopen av Colombo, som øverste instans. En tilsvarerende organisasjon mangler på buddhistisk side. Som en   f  lge av dette savnes en buddhistisk dialogpartner som kan opptre med autoritet på vegne av alle buddhister, til tross for at en rekke av landets

³⁰ www.bbc.co.uk/sinhala/news/story/2008/07/, lest 12.10.2008.

³¹ www.archdioceseofcolombo.com/news.php?id=442 og www.srilankanewsfirst.com/General/5467.html, begge lest 12.10.2008.

³² www.asianews.it/index.php?art=2225&1=en, lest 12.10.2008.

mest fremtredende munker deltar i arbeidet til Congress of Religions. Dette er forøvrig en situasjon som i større eller mindre grad preger all katolsk-buddhistisk dialog i Asia.³³

Det kan også synes som om samarbeidets dialog fortrinnsvis aktiviseres i forbindelse med bestemte kritiske situasjoner, som krigen mellom den sri lankesiske staten og tamilske opprørere, eller naturkatastrofer, som tsunamien. Man kan spørre seg om det fra begge sider ligger strategiske valg til grunn for dialogen, snarere enn en gjensidig, ikke-situasjonsbestemt respekt. Hvorvidt eller i hvilken grad samarbeidets dialog også tar for seg landets kroniske sosiale og økonomiske problemer, er – i alle fall ut fra den dokumentasjon jeg har tilgang til – ikke klart.

Dialogens muligheter vil i første omgang vise seg dersom det bland både katolikker og buddhister finnes en oppriktig vilje til å stå sammen i gjensidig respekt, endog gjensidig kjærlighet, i en svært vanskelig tid for Sri Lanka. Det er åpenbart at dette er viktig i et land som herjes av så dype og komplekse motsetninger. Men dialogen åpner også for en mulighet på et dypere plan: i et kristent perspektiv åpner denne formen for menneskelig solidaritet for å kunne gjenkjenne seg selv i 'den andre', og dermed gjenkjenne en autentisk gudsåpenbaring i 'den andres' tro. Med andre ord: samarbeidets dialog fører så å si uvegerlig til refleksjonens dialog, en dialog som ikke først og fremst bygger på akademiske samtaler og studier, men på en felles erfaring av menneskenes dramatiske og smertefulle liv. For de kristne må dialogen nødvendigvis føre videre til en teologisk fordypelse, til en systematisk refleksjon over Guds tilstedeværelse og virksomhet i verden og i menneskehетens historie. John Fuellenbach har formulert dette konsist: "... theology cannot be done independently from society and history".³⁴

I møtet med andre religioner uttrykker kirken magisterium seg alment, teologisk og stundom med mange forbehold. Lokalplanets katolikker er gjerne mer konkrete, mer medfølende. Det er kan hende likevel ingen konflikt mellom de ulike nivåer i Kirken: man

³³ Man må likevel ikke glemme at sett fra buddhistisk synspunkt, fortører situasjonen seg likedan, men med motsatt fortegn; ikke bare den katolske kirke ønsker å føre dialog med buddhistene, men også en rekke andre kirkesamfunn: anglikanere, lutheranere, metodister, reformerte osv. – for ikke å snakke om nye, aggressivt evangeliserende bevegelser med opphav i USA!

³⁴ Sitert i Hornsby-Smith, *Catholic Social Thought*, 2006: 18.

kan muligens se det slik at det er Kirkens magisteriums intensjon å gi de lokale katolikker teologisk 'ryggdekning', slik at de med frimodighet kan fremstå som Kristi disipler, fylt av kjærlighet og aktiv karitativ handling.

For Kirken er religionsdialog til syvende og sist – på Sri Lanka og over hele verden – en mulighet til moralsk selvransakelse og teologisk fordypning, men også mer enn det: det er et oppbrudd og en vandring sammen med hele menneskeheten, i tillit til Kirkens Herre. Religionsdialog er derfor en arena (det finnes også andre !) der Kirken må våge å la seg lede av Den Hellige Ånd – uten at en fasit foreligger på forhånd.

Bibliografi:

A. Dokumenter:

Gaudium et spes og Nostra Aetate i: Det Andet Vatikankonsil. Konstitutioner. Dekreter. Erklæringer, København (Ansgarstiftelsens Forlag) 1997

B. Andre trykte kilder:

- Balasuriya, Tissa, "Christian – Buddhist dialogue in Ceylon", i: Bulletin, Secretariatus pro non Christianis, vol. 4 no. 2 (1969), s.130-135
 - Balasuriya, Tissa, "Contemporary Christian Searches for a Meaningful Presence in a Multi-religious Sri Lanka", i: Ulrich Everding (ed.), *Buddhism and Christianity. Interactions between East and West*, Colombo (The Goethe-Institut) 1995, s. 116-179
 - Børresen, Kari Elisabeth, Nicolaus Cusanus' dialog De pace fidei. Om Trostfreden, Oslo (Solum forlag) 1983
 - Cassidy, Edward Idris Cardinal, Ecumenism and Interreligious Dialogue. Unitatis Redintegratio, Nostra Aetate, New York/Mahwah, N.J. (Paulist Press) 2005
 - Frydenlund, Iselin, *The Sangha and its Relation to the Peace Process in Sri Lanka. A Report for the Norwegian Ministry of Foreign Affairs*, PRIO Report 2/2005. Oslo (PRIO) 2005
 - Gioia, Francesco (red.), Il dialogo interreligioso nel magistero pontificio (Documenti 1963-1993), Vatikanet (Libreria Editrice Vaticana) 1994
 - Gombrich, Richard F., *Theravāda Buddhism. A social history from ancient Benares to modern Colombo*, Abingdon (Routledge) 2006
 - Harvey, Peter, *An Introduction to Buddhism*, Cambridge (Cambridge University Press) 1990 (nytrykk 1995)
 - Hornsby-Smith, Michael P., *An Introduction to Catholic Social Thought*, Cambridge (Cambridge University Press) 2006
 - Massaro, Thomas, *Living Justice. Catholic Social Teaching in Action*, Lanham, Maryland (Sheed & Ward) 2000
 - Pieris, Aloysius, "Dialogue and Distrust between Buddhists and Christians", i: Ulrich Everding (ed.), *Buddhism and Christianity. Interactions between East and West*, Colombo (The Goethe-Institut), 1995, s.192-213
 - Pontifical Council for Justice and Peace, *Compendium of the Social Doctrine of the Church*, Vatikanet (Libreria Editrice Vaticana) 2004
 - Rahula, Walpola, *History of Buddhism in Ceylon. The Anurādhapura Period 3rd Century BC – 10th Century AC*, Colombo (M.D. Gunasena & Co. Ltd.) 1956.
- C. Elektroniske kilder oppgitt i fotnotene.

Per Kværne er professor emeritus i religionshistorie og sognediakon i St. Olav domkirke menighet i Oslo.

I dialog med Luther

Av Anne Helene Utgaard

I 2017 planlegger våre lutherske brødre og søstre å markere at det er 500 år siden Martin Luther slo opp sine 97 teser på kirkedøren i Wittenberg. Dette vil de gjøre ved å lage en Luther-hage i byen. Hagen er designet slik at den ligner det seglet Luther benyttet på sin korrespondanse, den såkalte Luther-rosen. Markeringen har fått et økumenisk perspektiv.

Arbeidet med hagen er i gang. Den 1. november i fjor var ledere for anglikanerne, de ortodokse, metodister, lutheranere og katolikker fra hele verden samlet i Wittenberg. Her plantet kardinal Walter Kasper på vegne av Den katolske kirke det første av 500 trær. At man har valgt å plante trær, henspiller på et kjent Luther-sitat: "Selv om jeg visste at verden skulle gå under i morgen, ville jeg likevel plante et epletre i dag." Alle kirkesamfunn ar blitt oppfordret til å plante et tre i forbindelse med jubileet, og slik å knytte an til jubileet. Kasper har lovet å få et tre plantet i Vatikanet. "Det som hører sammen, vokser sammen," sa

han, og lånte dermed et sitat fra Willy Brandt da muren falt i 1989.

I forbindelse med plantingen, uttalte Kasper at det er mulig for oss sammen å lære av Martin Luther. Luthers rop om reform i kirken, var et kall til bot, og dette berører oss også i dag, sa Kasper. Han har tidligere oppfordret katolikker til å lese Luthers bibelkommentarer.

I fjor var det 10 år siden lutheranere og katolikker undertegnet en felles erklæring om rettferdigjørelsen. Den kom etter mange år med krevende økumeniske samtaler. Erklæringen slår fast at det nå hersker enighet om det mest sentrale i læren om rettferdigjørelsen. Temaet er ikke lenger kirkesplittende slik det ble oppfattet av reformatorene. De gjensidige forbannelsene som ble slengt ut den gang, er ikke lenger gyldige. Kasper uttalte at reformasjonsjubileet måtte markeres av lutheranere og katolikker sammen. "Vi har forårsaket vanskeligheter for hverandre", uttalte han, og fortsatte: "Vanskeligheter er alltid forårsaket av begge parter." Han refererte til den dialogen som er i gang og håpet at begge parter skal fortsette å holde ballen i spill. Vanskeligheter som oppstår i dialogen, skyldes av og til den ene, av og til den andre, men deres betydning bør ikke overdrives. Det vesentlige er at retningen er riktig og at vi går videre sammen. Verden trenger vårt felles vitnesbyrd, sa kardinal Kasper.

Anonyme konsiliære

Av Dr. Alana Harris-Darby

Denne uken hadde den nye organisasjonen "Stå opp for Vaticanum II" sitt stiftelsesmøte, inspirert av sekstitalsgenerasjonens frykt for at konsillets reformer blir satt til side. Men reformene er like mye en del av de unges katolisisme som av foreldregenerasjonens, sier en ung historiker,

For et par år siden befant jeg meg i samtale med en gruppe unge katolikker over et glass vin på en bar i Lourdes. Jeg hadde reist dit, dels som pilgrim dels som forsker, for min doktorgradsavhandling om engelsk fromhetspraksis i det tyvende århundre. Jeg reiste med Salford bispedømmes årlige pilgrimstur og hadde forestilt meg at jeg ville finne tilbake til sporene etter katolikker fra Lancashire som hadde reist til Lourdes i femtiårene, og hvis livshistorier jeg hadde funnet i arkivene. De eneste antipodene som jeg, som australsk katolikk tidlig i tredveårene, visste at hadde reist til Lourdes var mye eldre enn meg, samstemt ivrige i troen og ufravikelig dogmatiske.

"Hjelperne" jeg var i selskap med i baren den kvelden kunne ikke vært mer forskjellige. Der var skolelevere, arbeidere og studenter i aldersgruppen mellom 16 og 25 år, og i likhet med resten av de 300 unge fra Manchester og omegn hadde de en inspirerende vitalitet, ukomplisert væremåte og individualitet. Da samtalen på et tidspunkt dreide inn på mine egne grunner for å reise til Lourdes, ble det helt tydelig at min egen forklaring, med referanser til Det annet vatikankonsil, gikk dem nesten fullstendig over hodet. Begivenhetene i Roma mellom 1962 og 1965 fikk en forståelig form for dem først når to av prestene, begge yngre menn av en annen teologisk støpning, begynte å diskutere arven fra den gang. Som skribent i kjølvannet av konsilet, og utvilsomt foranlediget av hans rolle som rådgiver der, skapte Karl Rahner uttrykket anonyme kristne når han reformulerte den katolske forståelse av frelsesdoktrinen og ekklesiologien. Jeg mener at det også kunne være mulig å tenke seg yngre generasjoner i Kirken – som de unge jeg møtte i Lourdes – som "anonyme konsiliære", ukjente med de konsiliære forfatninger og dekreter, men som ikke desto mindre takknemlig nyter resultatet av forhandlingene.

Mange av de forskriftene konsilet bekreftet – om økumenikk, det "sosiale evangelium" og liturgien – er fullt integrert i hverdagsforståelsen hos dagens katolske legfolk. Tankene fra konsilet har i sannhet opplyst tenkningen til de unge søkerne og spørrende katolikkene som jeg møtte i Lourdes, selv om de selv var ukjente med disse fundamentene.

At de var rotfestet uten å være klar over sine røtter, ble meget tydelig i mange av de møtene jeg hadde med unge menn og kvinner på denne pilgrimsreisen. Noen hadde sterkt katolsk bakgrunn. De hadde gått på katolske skoler, gikk regelmessig til messe og hadde utviklet en følelse av katolsk identitet. For andre var der en familiedimensjon ved reisen. De reiste i følge med foreldre og besteforeldre, og satte pris på den rollen Lourdes hadde hatt for dem sammen.

Likevel, mer enn en femtedel av pilgrimene (her var antallet unge og eldre nærmest likt) gikk ellers nesten aldri til gudstjeneste ellers i året. De daglige messene og utenom-liturgiske aktiviteter som rosenkransen og fakkelprosesjonen i Lourdes, var de årlige anledninger til fordypelse og fornyelse innenfor katolsk tradisjon – på lignende måte som kommunionspraksis i påsketiden i middelalderen.

Der var også et antall ikke-katolikker der. For dem framsto katolikkene som aksepterrende og undersøkende, og det åpnet for diskusjoner om for eksempel dåpens sakrament og forskjellige oppfatninger av det guddommelige. Her fantes ingen frykt for katolismen som en borg, hvor det ikke fantes noen frelse utenfor borgen. Dekretet om økumenikk (Unitatis Redintegratio) og deklarasjonen om Kirkens forhold til ikke-kristne religioner (Nostra Aetate) så ut til å ha blitt et sensum fidelium.

Fortroligheten og den lette omgangsformen mellom prester og legfolk, følelsen av en felles sak, planleggingen delt mellom en geistlig og en ikke-geistlig leder, bidrag til liturgien fra både prester og unge pilgrimer som stilte som lektorer, musikere og sangere og som målbar "de troendes bønner" – alt dette var et konkret uttrykk for Lumen Gentiums formaning om at "legfolkets apostolat er å dele Kirkens frelsesbudskap".

Denne sterke følelsen av "det alminnelige presteskaps" ble faktisk også synliggjort av de få konservative unge jeg snakket med. Basert på mye historisk kunnskap og stort engasjement for liturgi, var denne forståelsen av legfolkets rolle den uerkjente forutsetning for deres kritikk av novus ordo, og som gav

grunnlag for deres etterlysning av en opphøyet, før-konsiliær fortid.

Ungdommene jeg møtte i Lourdes forekom meg å representere den tenkningen konsilfedrene hadde om menneskehets vilkår og kall. Deres engasjement for miljøet, fattigdom og ”tro og kultur” (uttrykt som å ikke være redd for å artikulere en trosbasert identitet) finner gjenklang både i ordene fra Gaudium et Spes – ”gleden, håpet, sorgene og engstelsene til mennesker av i dag, spesielt de fattige og sørgende, men også gleden, håpet, sorgene og engstelsene til Kristi disipler” – og i mange pavelige encyklikaer. Det var også merkbart at det i den liturgiske praksis i Lourdes, var en blanding av det tradisjonelle og det kreative – en bredde i liturgisk tilbedelse og praksis som gav rom for individuelle uttrykk for spiritualitet og bønn, men likevel innenfor en strukturert sakramental og liturgisk ramme som forente alle.

Jeg har et rørende minne om en enkel og nærmesse ute på ”præriegresset” med sangen ”Sit down” (av bandet James, fra Isle of Man) som fellessang etter kommunionen. I vår felles framføring av ”forelsket, redd, i hat og tårer” (fra teksten) var det et kraftfullt uttrykk, i ”folklig språk”, for vårt eukaristiske fellesskap og teologien fra Gaudium et Spes. Unge mennesker blir noen ganger karikert av Kirkens eldre fortropper, enten som postmoderne velg-og-vrak katolikker eller som stive tridentinere. De som forvalter minnet etter konsilet, gjør rett i å understreke hvor viktig det er å være klar over denne avgjørende perioden i nyere katolsk historie, og den rollen den har spilt i selvforståelsen hos Kirken som et pilgrimsfolk.

Men på en måte er mye fra konsilet allerede oppnådd. Mens mange av oss kan være ”anonyme konsiliære”, har generasjoner av etter-konsiliære katolikker representert, eller rent ut sagt inkarnert, meningen med konsilet. For å komme tilbake til mine samtaler om Det andre Vatikankonsil med ungdommene jeg møtte i Lourdes, og det eukaristiske møtet på ”prærien”, tenker jeg at vi heller trenger mer katekese om konsilet enn polemiske konfrontasjoner. I stedet for å ”Stå opp for Vaticanum II” er det kanskje bedre å ”sette seg ned i sympati”.

**Dr. Alana Harris – Darby er historiker ved Lincoln College, Oxford.
(fra The Tablet, januar 2010 – oversatt av Aasmund Vik)**

ÅRSMØTE

**OGSÅ VI ER KIRKEN – NORGE innkaller til årsmøte i Gamle Aker menighetssenter, Akersbakken 26, 0172 Oslo (like ved Gamle Aker kirke)
10. april 2010 kl. 1100. Se andre siden for seminar.**

Saksliste:

- Sak 1: Godkjenning av innkallingen
- Sak 2: Valg av referent, tellekorps med mer
- Sak 3: Styrets årsberetning, vedlegg 1*
- Sak 4: Regnskap, vedlegg 2*
- Sak 5: Fastsettelse av kontingent for 2010, vedlegg 3*
- Sak 7: Valg, vedlegg 4*

Frist for innsendelse av forslag på kandidater til styret er 20. mars. Forslag sendes til valgkomiteen:
trinehaaland@yahoo.no.

Forslag til andre saker som ønskes tatt opp sendes innen 20. mars til leder@ogsavierkirken.no eller pr. brevpost til Anne Helene Utgaard, Hallagerbakken 92 b, 1256 Oslo.

*Vedleggene ligger på vår hjemmeside, men kan også fås tilsendt. Ring 22 61 56 50.

www.ogsavierkirken.no

VÅR SEMINAR

Akademiet *Også vi er kirken*
lørdag 10. april kl 12-17

i Gamle Aker menighetssenter, Akersbakken 26,
0172 Oslo (like ved Gamle Aker kirke)

Professor i misjonsvitenskap, Kajsa Ahlstrand fra
Sverige vil snakke om

Religion og religionsdialog i det sekulære samfunn

Kajsa Ahlstrand vil også fortelle fra India hvor det katolske senteret i Bangalore arbeider med å implementere Det annet vatikankonsil.

Påmelding på e-post til leder@ogsaviekirken.no
eller pr. telefon
22 61 56 50.

Inngangspenger kr.150 inkluderer enkel lunsj.

Vi tror dette kan bli et inspirerende og spennende seminar. Hjertelig velkommen!

SEMINARET ER ÅPENT FOR ALLE

Da Gud flyttet inn i Det hvite hus

Av Pål Kolstø

I år er det 50 år siden den første katolikk ble valgt til president i USA. Hvilken rolle spiller religion ved amerikanske presidentvalg?

I 1960 ble katolikken John F. Kennedy valgt til president i USA. Ingen katolikk hadde tidligere innehatt denne stillingen, og sterke krefter ble mobilisert for å hindre at skjedde. En rekke steder ble pamfletter trykket der det ble advart mot at Vatikanet nå kom til å ta over og styre landet. 'The Pope wants rich America under Catholic control. All other Catholic-controlled countries are poor and have always been.... A CATHOLIC PRESIDENT? No, I'm sorry. It would be like voting for a Fascist'. Men Kennedy slo tilbake. Han dro til Houston; Texas, der han holdt en tale for en stor forsamling protestantiske prester, - Greater Houston Ministerial Association - en tale mange mener var den viktigste han holdt under valgkampen. Her minnet han om at den amerikanske grunnloven opererer med et strengt skille mellom stat og kirke, og har forbud mot 'religious tests' for alle offentlige stillinger. 'I believe in a America where the separation of church and state is absolute; where no Catholic prelate would tell the president — should he be Catholic — how to act, and no Protestant minister would tell his parishioners for whom to vote ... If this election is decided on the basis that forty million Americans lost their chance to being president on the day they were baptized, then it is the whole nation that will be the loser.'

(hele talen kan lastes ned fra http://www.americanrhetoric.com/speeches/jfk_houstonministers.html)

Vi vet hvordan det gikk: Kennedy ble valgt – om enn med ekstremt liten margin. (Hans motkandidat Richard M. Nixon var kveker, men gjorde ikke religion til noen valgkampsak. Alt tyder på at troen ikke var spesielt viktig for ham). En viktig konsekvens av denne historiske valgkampen var at kandidatenes kirketilhørighet og personlige tro forsant ut som et tema i amerikanske valg for lang tid fremover. I dag, derimot, er det blitt en integrert del av presidentvalgene. Under

valgkampen i 2000 ble George W. Bush spurta om hvem han regnet som sin yndlingsfilosof, og svarte straks 'Jesus'. En britisk journalist kommenterte dette med at i Europa kunne han like gjerne svart 'Homer Simpson'— reaksjonene ville i begge tilfeller vært like mye en blanding av vantro og hån. I USA hjalp slike uttalelser ham derimot til å bli valgt. Og også alle andre amerikanske presidentkandidater forventes å komme med offentlige erklæringer om sin tro – og den bør helst være sterk og ektefølt.

Hva hadde skjedd i amerikansk politikk i de førti årene som var gått mellom valgkampene i 1960 og 2000? Dette er tema for boken *God in the White House: How Faith Shaped the Presidency from John F. Kennedy to George W. Bush* (HarperCollins 2008) av Randall Balmer. Denne boken er på samme tid svært lettlest, informativ og tankevekkende. Selv leste jeg boken 'med katolske briller', og festet meg særlig ved hva den kunne fortelle om hvilke konsekvenser Guds inntog i Det hvite hus vil ha for amerikanske katolikker.

Gudeliggjøringen av amerikanske valgkamper er helt klart en konsekvens av at den kristne høyrefløyen – the Religious Right – vokste fram som en meget velorganisert valgkampmaskin på slutten av 1970-tallet. Tidligere hadde evangelikale kristne – såkalte 'born-again Christians', vært utpreget apolitiske. 50 år tidligere – 1925 – hadde de forsøkt å påvinge storsamfunnet sine verdier og holdninger ved den såkalte Scopes-saken, der man forsøkte å få avsatt en lærer i Tennessee fordi han underviste om evolusjonslæren og ikke kreasjonisme i biologitimen. Scopes vant så det suste, og de konservative kristne trakk seg inn i et slags indre eksil. Mange lot være å stemme, og registrerte seg ikke engang som velgere.

Det begynte å snu med Jimmy Carter, en troende peanøtt-bonde fra Georgia. Han fortalte under valgkampen åpent om sin tro som 'born-again Christian', sannsynligvis ikke for å score poeng på det, men fordi åpenhet og ærlighet var hans stil. De evangelikale spisset ørene: dette var et språk de forstod, og de strømmet til valglokalene, faktisk i så store mengder at denne outsideren ble valgt. Men de kristenkonservative ble raskt skuffet: Carter kjempet ikke for de "rette" kristelige sakene. Han gikk aktivt inn for sivile rettigheter og desegregering, og var mindre opptatt av å forsvare de religiøse samfunnenes rettigheter.

De kristenkonservative som nå var blitt vekket opp av sin apolitiske dvale, så seg om etter andre kandidater å støtte opp om. Da

Carter forsøkte å bli gjenvalgt, sluttet de i stedet opp om hans republikanske utfordrer, den tidligere skuespilleren Ronald Reagan. Televangelisten Jerry Falwell startet den meget suksessrike bevegelsen Moral Majority, og kunne ta en betydelig del av æren for at Reagan ble valgt. I sin støtte til Reagan måtte det kristne høyre riktignok sluke et par kameler: Reagan var skilt og gjengiftet; som guvernør i California hadde han undertegnet en meget liberal abortlov, og han var heller ikke noen trofast kirkegjenger. Men han lært seg å si alle de riktige kristne glosene, og ikke minst var han en ekte konservativ i økonomiske og sosiale spørsmål og antikommunist i utenrikspolitikken.

Også Reagans etterfølger, George Bush senior, fikk de kristenkonservatives støtte mens de hatet Bill Clinton som om han skulle være Den onde selv. Clinton var riktignok sørstatbaptist, og hadde hatt en personlig omvendelsesopplevelse som 9-åring, men dette hjalp ikke. For det første var han svært svak for kvinnekjønnet, og falt i synd gang på gang, og minst like alvorlig var det at han, i likhet med Carter, kjempet aktivt for de fattige, de svarte og andre minoriteter.

Bill Clintons to valgperioder var det kristne høyres store nederlag. Det viste at deres muligheter til å påvirke amerikanske presidentvalg ikke var ubegrenset. Men dette var også det eneste unntaket fra en ellers imponerende sammenhengende seiersrekke fra 1980 til 2008. The religious right støttet konsekvent republikanske kandidater, selv når disse, som George Bush senior, ikke var særlig flinke til å snakke 'Jesus-språk'. De hadde også sine betenkelskaper med John McCain, dels fordi han var fraskilt og ikke likte å snakke om sin tro, men kanskje først og fremst fordi de mistenkte ham for å være for liberal i økonomiske og sosiale spørsmål. I ordsammensetningen "kristen-konservativ" lå trykket like mye på "konservativ" som på "kristen".

En viktig forklaring på suksessen til det nye kristne høyre var at det ble utvidet til å omfatte også store deler av det katolske Amerika. Mens de evangelikale kristne i 1960 mobiliserte mot katolikken Kennedy fikk de etter hvert stadig flere katolikker med på laget. Den saken som mer enn noen annet forenet dem, var abort. I utgangspunktet hadde ikke kampen mot abort stått så veldig høyt oppe på de evangelikales dagsorden, mens det i lang tid hadde vært et kjernespørsmål for den katolske kirke. Da også de evangelikale 'oppdaget' denne saken på slutten av 1970-

tallet, var grunnlaget lagt for en sterk, ny allianse.

Da katolikken John Kerry kjempet mot George Bush i 2004, sa han tydelig fra om at han personlig var sterkt imot abort, men at han likevel gikk inn for at den vanskelige avgjørelsen om dette måtte overlates til den enkelte; han var 'pro-choice'. For flere katolske biskoper var dette et uakseptabelt standpunkt. Anført av erkebisop Raymond Burke i Missouri erklærte de at de ville nekte å gi kommununion til Kerry og alle andre katolske politikere som gikk inn for fri abort. I dette synet fikk det sterkt støtte av kardinal Josef Ratzinger ved Troskongregasjonen i Roma.

Kerrys valgkamp-organisasjon prøvde å slå tilbake ved å påpeke at Vatikanet ikke bare hadde sterke synspunkter på abort, men også på dødsstraff og på krigen i Irak, som Johannes Paul II var sterkt imot. En rekke katolske kongressmenn hadde stemt for både dødsstraff og krig i Irak uten å bli rammet av Vatikanets vrede. Dette motangrepet hadde imidlertid liten gjennomslagskraft, og mye tyder på at biskopenes advarsler mot Kerry fikk mange amerikanske katolikker til å la være å stemme på ham. Dette kan ha vært avgjørende for utfallet av valget: Bush vant med 51 % mot 48 %, eller med 3 millioner flere stemmer: Det er godt over 60 millioner katolikker i USA. Med tanke på hvor prestelojale mange katolikker er, selv i et land som USA, ville det være rart om ikke en stor del av dem lot seg overtale til å gjøre det deres hyrder rådet dem til. De amerikanske biskopene og deres støttespillere i Vatikanet bærer derfor et betydelig meransvar for at USA, og verden, måtte utholde 4 år ekstra med George W. Bush.

Som en ekstra skjebnens ironi kan vi konstatere at de Presidentkandidatene som det kristne høyre i USA har hjulpet frem til

seier, ikke har gjort noe for å avskaffe eller innskrenke retten til fri abort. Selv da antiabort-presidenten George W. Bush hadde et republikansk flertall i senatet, gjorde han ikke noe for å innføre strengere abortpraksis.

I 1960 gikk Kennedy til valg på at skillet mellom stat og kirke måtte respekteres fullt ut, og vant. Det kristne høyre i USA har systematisk gått inn for å uthule dette skillet. Amerikansk politikk har blitt gradvis mer gudeliggjort..

Barack Obama er en bekjennende og praktiserende kristen. Like fullt forsøkte det kristne høyre å mobilisere mot ham ved en snikkampanje der det ble sådd tvil om hans religion. Det ble påpekt at hans mellomnavn er Hussein, og skumlet om at han egentlig var muslim. En av de som slo tilbake mot dette, var tidligere utenriksminister Colin Powell, som støttet Obama selv om han var republikaner. Problemet med denne hviskekampanjen var ikke bare det at den var bunn løgnaktig, hevdet Powell. Like alvorlig var det at bak den lå det et uuttalt premiss at *dersom* han var muslim, kunne han ikke bli amerikansk president. Så viste Powell bildet av gravstøtten over en

amerikansk soldat som hadde dødd i Irak. Halvmånen på støtten viste at han var muslim. Katolikker bør merke seg Kennedys ord: 'If this election is decided on the basis that forty million Americans lost their chance to be president on the day they were baptized, then it is the whole nation that will be the loser.' Dette kan selvsagt ikke bare gjelde katolikker, men må gjelde for alle religioner og livssyn.

KATOLSK POLITIKK: Da presidentkandidaten John Kerry ble nektet kommununion på grunn av sitt abortsynspunkt, påpekte han at Johannes Paul II også var sterkt imot dødsstraff og krig i Irak, noe som likevel ikke rammet politikere som var for dette med sanksjoner.

Hvordan kan Kirken reformulere sitt budskap för å nå dagens mennesker i Väst?

Av Thomas Orylski

På vårt seminar i april 2008 holdt den polsk-svenske teologen Tomas Orylski et tankevekkende föredrag om hvordan kirken kan møte mennesker av i dag med sitt budskap. Her gjengis föredraget. Orylski är tillknyttet Newmaninstitutet i Uppsala, men bor i Göteborg.

Jag har ombetts att idag framträda och reflektera över frågan "Hur kan kyrkan reformera sitt budskap för att nå dagens människor i Väst?" Det är inte utan en viss båvan jag har åtagit mig denna uppgift. Ämnet verkar väldigt brett och medför risken för generella påståenden. Dessutom såsom temat formuleras hör det till fullo hemma inom ramen för pastoralteologi, och att ta till orda i pastoralna frågor brukar ju innebära en viss framförhållning. Men jag är ganska så medveten om egna tillkortakommanden i pastoralna frågor, så det får bli en mycket ödmjuk uppgift och får mottas så, hoppas jag.

Metod

Som sagt ovan finner jag temat för dagens reflektion inom ramen för pastoralteologi. Därför ska jag närlämma mig frågan utifrån den klassiska pastoralna metoden som beskrevs i Johannes XXIII:s rundskrivelse "Mater et Magistra" (1961) och kan sammanfattas i tre steg: att iaktta, att bedöma och att agera¹.

Aktörerna: samhället och kyrkan

Den första aktören vi betraktar är dagens västerländska samhälle. Från de sista sociologiska undersökningarna får vi dra slutsatsen att det samhälle vi lever i Väst är ett samhälle som kan karakteriseras inom ramen för sin kultur av fenomenet *Guds icke-nödvändighet*.

Under de senaste decennierna har man fått höra att "Gud var död" och det tycks inte längre vara möjligt att tala om Gud utan att ta hänsyn till Guds frånvaro på platser där förr lätt man kunde identifiera hans namn. Denna frånvaro är så stor att även själva talet om Gud förlorar sin mening. Den postmoderna människan i Västvärlden har lämnat bakom sig metafysikens gud, den gud som framstod i sig själv som det perfekta varat, ontologiskt sett örord och antropologiskt sett oberört av mänskligt lidande. En sådan gud betraktas av dagens västerlänningar som *icke-nödvändig* och *död*. Men detta måste inte innebära att sökandet efter Gud har upphört för sekulariserade människor. Inte alls!

Kristendomen har fallit i religion och därför har folk lämnat den bakom sig i västvärlden. Hur? Till skillnad från hedniska gudar kräver den Gud som gjort sig till mänskliga för att ge sig själv åt mänskligheten ingen kult. Människan kan inte lägga något till den gudomliga härligheten med offer, lovsånger eller någon ceremoni vilken den än vara mårde; men hon har kallelsen att få Gud att komma till jorden genom den kärlek som hon utövar. Den bästa kult man kan ge Gud är

¹ Ofta används denna metod inom ramen för katolsk sociallära.

tjänst åt nästan, kärlek till de andra, rätvisa åt alla, i Jesu efterföljd. Det är evangeliet, d.v.s. ordagrant översatt, den "Goda Nyheten". När Gud identifierade sig med kärleken befriade han världen från religöst tvång (det helgades religiosa tvång) och helgar de profana realiteterna: Gud befriar oss från religionens och det heliga tyngd, med alla de fasor som är knutna ärtill och allt slaveri som härrör därifrån. Han kommer häданefter till oss där vi lever och ingen annanstans. Genom Jesu liv, död och uppståndelse blir den troende befriad från all ängslan, från varje skuld och från allt slaveri: för alltid fri inför människor och inför Gud är hon ansvarig för världens framtid och ansvarig för Guds framtid i världen. Vad beträffar kyrkan utgörs den av gemenskapen av dessa befriade människor som låter Gud komma genom att acceptera näden att älska.

Dagens västerlänningar är misstänksamma mot all sorts religion, i synnerhet mot katolicismen som i deras ögon ofta, precis som alla religioner, har en tendens att knyta sin auktoritet till bevarandet av det förgångna i stället för att leva sin tro i nuet i varje tidsepok och föra en dialog med de nya generationerna för att tala till dem om Gud som en funktion av deras egna forskningar och på ett språk som de förstår. Sekulariserade människor är inte rädda för Gud utan anklagar religionerna för att de klamar sig fast vid den bild av Gud som varje religion har fått från det förgångna och som den försöker att vidmakthålla till varje pris, medan utvecklingen av framställningarna av världen, av bandet till naturen, av det sociala och politiska livets former, av de filosofiska idéerna etc. inte slutar att modifiera gudsbilden i de troendes såväl som i de icke troendes sinne. Sekulariserade människor lämnar kristendomen och tillhörandet till det organiserade kyrkolivet bakom sig, ty kristendomen inte är befriad från traditionalismen, från legalismen och från ritualismen. Man angriper i Väst kyrkan som social institution som har fallit tillbaka i *religionen*, uppfattad här som ett religöst system. Visst är kyrkan som social institution mänskligt oundviklig och nödvändig, men kyrkan är inte alltid i nivå med den Gud som hon förkunnar, tycker folk, och hon borde erkänna att de bilder av Gud som hon förmedlar och undervisar om inte alltid liknar Gud. Om hon vill befria världen, måste hon arbeta på att först befria sig från sina egna skygglappar och hindrande band. Enligt många förmedlas inte Traditionen, alltför ofta underkastad auktoritet och omvandlad till en tvångströja som håller Anden fången, om den

inte förnyas, berättas endast när den blir tolkad: den är kallad att ledsaga och att uppehålla livet, inte att kväva det för att få ett system av tankar och makt att överleva.

Kyrkan i det offentliga rummet

Låt oss nu titta närmare på den andra aktören: kyrkan i det offentliga rummet. Varje gång frågor om etik eller om det sociala livet diskuteras, tvingas en kyrklig representant att uttala sig i det offentliga rummet (medias värld). Men den kyrkliga representanten och hans tal framstår inte längre som vittnen för sanningen. Inte bara på grund av att hans språk har blivit obegripligt och otroligt. Hans roll har förändrats. Tidigare inom ramen för *folkkyrkan* eller ett etablerat katolskt samhälle kunde han bidra på ett väsentligt sätt till ett organiserat kristet liv och kunde stå för etiskt uppförande. Idag tycks han spela en "teatralisk" roll i samhället. Massmedia gör honom, hans tal och den kyrka han representerar till ett ständigt spektakel i tyckandets rådande kultur.

Man bjuder biskopar eller präster till vilken TV-sändning eller krönika som helst som berör ett vitalt problem. Men man gör det inte därför att det som dessa kyrkliga representanter berättar är sant, som de själva tror – eller gör de inte det? Inte heller bjuder man dem till TV-soffan för att låta deras sanning höras utan bara för att låta dem säga vad de tycker. För media har de bara blivit till statister i frågor utan svar, i ett helt *samhälles commedia dell'arte*, såsom Michel de Certeau brukade beskriva det². I medias värld har biskopar eller präster blivit till *folkloristiska figurer*. Religionen utnyttjas i det offentliga rummet, den är ett skådespel som exploateras som de andra kommersiella tinget. En estetisering av kyrkan och hennes inre liv tycks utvecklas i det offentliga rummet. Liksom man förr brukade plocka sten från majestätiska ruiner för att bygga upp nya byggnader, öser samhället ur kyrkans skatt av symboler och tecken och använder sig av dem för sina egna syften. Tack vare dem placerar samhället religionen på massmedias scen³. Kyrkans texter, riter, skrifter har blivit till beundransvärd ruiner med en symbolik uttömd på den uppenbarade sanningen. På så sätt töms kyrkans skatter på sitt innehåll. De öppnar istället för alla möjligheter vad gäller uppfinning och uttryck.

² Jag inspireras här av den franske kulturanalysten Michel de Certeau (1925-1986) reflektioner.

³ Förra veckan inleddes i Sveriges Television ett nytt program: *Psalmotopen*. Ett program där det skall tävla i vilken som är den mest folkkära svenska psalmen.

Kyrkan upplever även inom ramen för sin egen *offentlighet* ifrågasättandet av sitt sätt att vara. Man klagar på hennes byråkratisering och administrativa vändning. Detta i sin tur framkallar mångas *utvandring*. Frågan om Gud och hans hemliga vägar genom existensen tycks förlorat sin centrala plats i kyrkans verksamhet. Istället utkämpar hon strider om prästernas ställning, eller om upprätthållandet av traditionella principer, om en hopfantiserad dekor avskild från troserfarenheten⁴. Detta leder till att många inte längre deltar i kyrkolivet och inte heller vill bli knutna till kyrkans verksamheter. Vad som emigrerar, med buller och bång eller i tystnad, det är tillhörigheten till en organiserad religion även med politiker sittande i kyrkans styrande organ (Svenska kyrkan).

Bedömningen

Vi kunde konstatera att vad som står på spel i dagens västerländska samhälle är inte Gud, det är religionen uppfattad som ett religiöst system, som befäster sig i skrifter, riter, traditioner och institutioner ofta styrd av politiker (ex. Svenska kyrkan) och som presenterar Gud såsom *nödvändig* för ens lycka. Med andra ord: i ett samhälle utgång ur religionen tycks frågan om mening, längtan efter det autentiska, sökandet efter inre trygghet

återfinna sin plats i människornas nyfikenhet och dyker upp från alla håll, i städerna och på gatorna från vilka man trodde den hade jagats bort. Den stiger fram ur vråarna och öppnar för en överraskande ökning av andliga rörelser. Även om människor överger religionen (ett religiöst system) i ett sekulariseringat samhälle dvs. i ett samhälle som har lämnat den organiserade religionen bakom sig, har deras övertygelse för den skull inte försunnit! Men detta skall inte tolkas som religionens återkomst, religionen i den formen som regerade förr!

Agerande

Hur skall kyrkan agera i dessa sammanhang? Hur skall hon tala om Gud till människor som finner honom *icke-nödvändig* för deras egen lycka? Hur kommer man i kontakt med folk

⁴ Katolska kyrkans utbredning i Europa äger fortfarande rum genom barndop och mycket sällan genom personlig konversion.

som är likgiltiga och misstänksamma gentemot kyrkan men som för det inte utesluter den levande Gud? Måste kyrkan reformera sitt budskap för att göra sig hörd? Vad bör kyrkan då göra för att nå dagens människor?

Den kristna kyrkan, och i synnerhet katolska, får inte ändra på sitt budskap. Hon bör fortsätta att förkunna den kristna övertygelsen och vittna om det kristna hoppet rotat i Kristi uppståndelse. Däremot bör kyrkan våga acceptera det som kallas för *religionens tillbakadragande*. Kyrkan bör acceptera denna evolution i Väst. Människan i Väst, som jag sagt tidigare, har *befriat* sig från religion utan att för det *befria sig* från Gud. Kyrkan bör kunna föra en dialog med de nya

generationerna för att tala till dem om Gud som en funktion av deras egna forskningar och på ett språk som de förstår. Hon bör befria sig från traditionalismen, från legalismen och från ritualismen⁵ och söka en ny, autentisk form förankrad i tron. Kanske är det viktigt att ständigt vara medveten om att *tro* och *religion* är inte utbytbara begrepp. Mellan tron och religionen finns en inbyggd konflikt. "Trons anda" som alltid är personlig strider mot "religionens anda". När "religionens

anda" drar sig inom sitt skal och avisar "trons anda", då leder detta till fanatism, till manipulation av idén om Gud, till degenerering av autentiskt existentiellt sökande.

Kyrkan bör sluta tala om den kristna tron i nyttoperspektiv och förbli en mötesplats mellan Guds längtan och människans längtan. Kristendomen - om den nu måste kallas för en religion - bör kallas för *Evangeliets religion*. Evangeliets anda undervisar människan om frihet inför Gud. Evangeliets anda tillåter oss människor att närma oss Gud i full frihet. Gud vill att människan är fri. Han kallar människan att bli "Guds son". Att vara Guds barn är synonymt med frihet inför Gud, vilket man kan se mycket tydligt hos Paulus.

⁵ Med den senaste liturgiska påvliga åtgärden om den extraordnära riten faller romersk-katolska kyrkan ännu djupare i ritualism. Även om själva åtgärden syftar på kyrkans enhet, bidrar den i själva verket till att andra vatikankonciliets liturgiska anda hamnar i skymundan.

Denna kallelse till frihet inför Gud uppenbaras på Kristi kors. Absolut ingenting kan tvinga oss att tro på den Gud som uppenbarar sig i Kristi kors. Inte ens Jesu uppståndelse, som inte var en offentlig tilldragelse, heller inte en fantastisk händelse... På korset är Guds uppenbarelse ödmjuk, även på så sätt att den inte är tvingande. Det är som den franske teologen Joseph Moingt säger "en akt av *gratuité* från Guds sida", en akt av fattigdom. På korset hotar Gud oss inte. Han låter oss vara fria att tro eller inte tro. *Korset befriar oss från alla nödvändiga skäl att tro på Gud.* Gud avslöjar sig där som en kärlekens Gud, en "Gud, som ger sig själv", som är "för oss". En ny sida av Guds väsen visar sig: Gud kommer inte för att betunga oss, för att kräva ärebetygelser av oss utan för att hjälpa människan in på nya vägar av medmänskligitet. Evangeliets anda förklrar för oss meningen med Jesu kors: *det finns ingen större kärlek än att ge sitt liv för dem man älskar.*

Den kristne är ständigt kallad att lämna bakom sig den gudsdyrkan som uppfattas ur nyttosynpunkt: jag ger dig något för att du ska ge mig något annat... Evangeliet lär oss, att Gud är trött på denna typ av relationer. Han har kallat människan att frigöra sig från dem. Den moderna västerlänningen måste glömma en viss typ av religöst sinnelag – bestående av undergivenhet, beräkning, uttryck för materiella behov, fruktan – för att kunna gå in i en ny relation till Gud: Gud ber oss om att gå in i en relation med honom genom att utveckla relationer av broderlighet, *gratuité*, vänskap sinsemellan. Och kyrkan bör kunna ge utrymme för sådant liv och sätt att vara. Man gör framsteg i friheten inför Gud, när man inte längre känner samma behov av rituella och lagenliga garantier. Som teologen Eberhart Jüngel säger, *tron vägrar garantier medan religionerna ger sådana.* Religionen attraherar även den troende genom att garantera frälsningen för honom. Den kristne måste vara i stånd att klara sig utan denna slags garantier, som förts vidare av traditionen, atavismen och en viss symbolism. Ju mer han gör framsteg i sin frihet, ju mer kommer han att gå framåt på den verkligt andliga vägen. Ty

frihet står inte i motsatsförhållande till ödmjukhet inför Gud, inte heller till lydnad mot Hans ande. Ju mer inre frihet människan får, ju lättare blir det att upptäcka Gud i hans storhet. Sinnet för Guds storhet hänger samman med den frihet, som vi nalkas Honom med.

Hur ska då kyrkan tala om Gud på nytt till nutidsmänniskan?

Jag tycker att det är utifrån Guds *gratuité*, en Gud som önskar att människan ska vara fri, att en sannfärdig och äkta dialog kan upprättas och att människan kan uppleva sig som tilltalad som en fri, ansvarig, fullvuxen och myndig person. Utan tvekan måste människan av egen kraft lära sig meningen med *gratuité*

för att få tillgång till Guds *gratuité*. Måtte hon lära sig att världen inte enbart bygger på handelsintressen, på produktion, på nytt. Personliga relationer, konst o.a. präglas av *gratuité*. Där måste människan i första hand passera. Med detta som utgångspunkt kan människan låta sig tilltalas av *gratuité* i Guds kallelse, som utgår från Korset.

Det är kanske dags att ta människornas övertygelse på allvar, lyssna till deras stråvan att frigöra sig från religionens bojar till en autentisk tro. Det är dags för kyrkan att åter bli Logos-skola där Kristus den uppståndne förblir livets mening⁶

såsom det var hos den begynnande kristendomen.

Den Kristus som blev dömd som hädare och överlämnad till de romerska myndigheterna, avrättad utanför den heliga staden, på en avskrädesplats, och utställd som en förbannelse på ett kors, alltså förkastad från den religion vars råmärken han hade överträtt, han hade inte riktigt överträtt några förbud, men hans sätt att förkunna evangeliet var som en uppmaning att frigöra sig från religionens bojar när denna motsätter sig sökandet efter Guds rike, Guds fria barns rike. Han gick in i döden av trohet mot detta budskap.

⁶ Den begynnande kristendomen, utan tempel, snart utestängd från synagogorna, var så fattig på riter och karakteristiska övningar, så olik andra sekter eller religiösa föreningar, att hedningarna såg dem som "ateister" och som sådana blev de hotade av förföljelse. Kristna komuniteter undvek förresten att tala om sig själva som religiösa sekter och föredrog att hävda att de var skolor i filosofi. "Vi är Logos' skola" sa de.

Kristus framstår som den verklige Befriaren från religiöst förtryck och som sådan förtjänar han att kallas världens Frälsare. En universell Frälsare i en delad värld vars religioner utövar förmynndarskap genom att hålla den i fruktan för Gud.

I dagens värld, varifrån religionen drar sig tillbaka, framträder kyrkans grundare som en universell Frälsare utan religiös mask och frigjord från all religiös tillhörighet, som är i stånd att bli igenkänd, till och med utan att bli kallad vid sitt namn, av människor av alla konfessioner och livsåskådningar, därför att han själv är kapabel att som en broder ta emot dem som erkänner varandra sinsemellan, vilket ansikte de än har, ledda av denna övertygelse att sanningen om människan oändligt överstiger människan.

För att nå dagens människor bör kyrkan förmå framträda på samma sätt som sin grundare och förblir ett Guds offentliga rum där människans längtan möter Guds längtan. Hon bör förbli en mötesplats driven bara av trons autentiska kraft: den evangeliska humanismen; *det finns ingen större kärlek än att ge sitt liv för dem man älskar.*

Öppna mer för lekmannaapostolatet

För att återupprätta kommunikationen mellan det sekulariserade samhället och kyrkans samhälle bör kyrkan, enligt min uppfattning, öppna ännu mer för lekmannaapostolatet som utgör en naturlig länk mellan dessa två samhällen. Man bör gynna lekmannens ansvar för kyrkan och våga lämna bakom sig det som kallas *teologia sacerdotalis* (den klerikala teologin) när det gäller både män och kvinnor. Att utvidga en prästvigning, eller en diakonvigning i dagens form över till kvinnor förefaller mig som ingen lösning alls. Tvärtom, sådan åtgärd riskerar bara ännu mer befästa och förstärka den rådande klerikala teologin.

Det största interna problemet för kyrkan i Väst är inte en brist på präster. Det största interna problemet för kyrkan, i mina ögon, är att det saknas de kristna i kyrkans verksamheter, att kyrkan inte är längre en självklar del av döptas liv och livsval. Det är inte det att det saknas prästkandidater i kyrkans prästseminarier och nunnor i kloster (må vara att det är beklagligt, men det är inte den fundamentala olyckan). Det är det att lekmännen, de troende och även präster lämnar kyrkans verksamheter bakom sig. Det är denna flykt som man bör undvika. Man talar idag om "hjärnornas utflykt". Det är den fundamentala olyckan för kyrkan i Väst: det att

kyrkorna töms på troende⁷. Samtidigt när flera människor strävar efter det autentiska inre mötet med Gud, bjuder kyrkans ledning på ritualism och klerikalism där kyrkans byggs på klerkerna. På nytt börjar kyrkans män tänka i första hand på det yttre såsom fina prästerliga kläder, vackra och dyra liturgiska föremål, etc. Är ritualismen med klerikala spöken från det förflutna, kyrkans inbjudan till dagens fria människor som längtar efter autentisk relation med den levande Guden?

Frågor för debatt:

1. Hur kan kyrkan bli en levande liturgisk och icke rituell mötesplats mellan fria människor utan att för det förfalla till en enbart sekulär lekmannaförening?
2. Varför har kyrkan fortfarande svårt att respektera de mänskliga rättigheterna hos sina egna medlemmar?
3. Har Kristus grundat en prästinstitution av ritualistisk typ? Går det att kyrkan i Väst slutar med det arkaiska systemet byggt av församlingar och centrerat på prästerskapet och antar en annan form, de små gruppernas, gemenskaper där man utifrån Evangeliet delar erfarenheter med varandra på det språk man förstår, knyter autentiska relationer och där de troende lekmännen, det kristna folket, är behöriga att framföra sina böner direkt inför Gud Fader därför att de redan tillhör Kristus, den unika prästen och är välsignade av den heliga Anden?
4. Bör man inte på allvar ta upp frågan om prästämbetet och läsa den rådande bristen på präster såsom ett tecken från Gud? Är det inte dags att på nytt tänka prästens roll och föreslå hans mer apostoliska inriktning i hans verksamheter med själavård som sin yttersta uppgift?

⁷ Vi lever en stor paradox i kyrkan i Väst: påven och påvedömet är så känt i det offentliga rummet som aldrig förr och på samma gång är kyrkorna i Väst så tomma som aldrig förr! Även i själva Rom, i påvens stift, går endast 6% katoliker regelbundet till söndagsmässan!

In Memoriam – Edward Schillebeeckx

En av de siste store og innflytelsesrike konsilteologene, den nederlandske dominikaneren Edward Schillebeeckx, døde like før jul. Helt fra lenge før konsilet var han oppatt av å framstille troen ikke som et dogmatisk rigid system, men som en virkelighetsnær tolkning av forholdet til den levende Gud. Han hadde nær kontakt med den franske nye teologi (for eksempel Congar), og med teologer som Karl Rahner. Under konsilet var han teologisk rådgiver, og etter konsilet var han en aktiv del av den fornyelsen som fant sted. Ved å delta i samfunnsdebatten i alle media, bidro han til å gjøre kirken synlig og relevant i Nederland. Han skrev en rekke viktige bøker og viste et oppriktig engasjement og omsorg for alle mennesker og særlig for de svakeste.

Schillebeeckx var ikke ukritisk til sider ved samfunnsutviklingen, men hans tilnærming var ikke kritikk og sinne. I stedet utviklet han systematisk den teologiske tenkningen i nye retninger og på nye måter for en ny og annerledes verden. Derfor fikk han etter hvert problemer med Vatikanet, men selv om han ble møtt med mistenksomhet derfra, ble han aldri fordømt.

På 80-tallet ble han klar over at konsilvinden var ferd med å løye. Men han fortsatte å skrive om det som burde endres og videreutvikles som en konsekvens av konsilet. To av hans boktitler på denne tiden lyder: *Ministry: A Case for Change* og *The Church with a Human Face*. Han håpet hele livet på at fornyelsen fra konsilet skulle blomstre opp igjen og titlene på hans siste bøker viser et menneske som ikke lot pessimismen seire: *God is new each moment* og *I am a happy theologian*. Han trodde fullt og fast at den tilbakeskuende tendensen i kirken på et tidspunkt ville vike for en ny vår. Dessverre fikk han ikke oppleve det.

Vi sier med hans etterfølger Hermann Häring: Må Guds engler følge ham inn i Guds paradis!

NCR, IMWAC, ahu

Fortsatt exodus i Østerrike

Kirken i Østerrike ble på nittitallet rystet av et massivt antall utmeldinger. Det har roet seg noe, men i 2009 var det likevel 53 216 katolikker som meldte seg ut. Årsaken til at antallet har økt igjen, er for det første pavens opphevelse av ekskommunikasjonen av de fire biskopene i SSPX (Piusbrorskapet) og dernest en reaksjon på utnevnelsen av en særlig tradisjonalistisk biskop til Linz. Denne bispeutnevnelsen ble omgjort i siste liten.

Av befolkningen i Østerrike er i dag 67 % katolikker.

Kathweb, The Tablet

Ny erkebiskop i Belgia

Den konsilvennlige kardinal Danneels, 76, er nå blitt avløst av Belgias kanskje mest konsernative biskop, André-Mutien Léonard (70). Léonard har i perioder arbeidet tett sammen med pave Benedict. Han er en svoren tilhenger av den tridentinske messen og feiret den i sin katedral allerede før paven legitimerte den på nytt i et motu proprio. Hans mål er å fornye den eukaristiske tilbedelse og fremme en liturgi som er "elegant og trofast mot kirkens tradisjon". Han vil også utfordre det sekulære samfunn.

Léonard har slått hardt ned på det han oppfatter som moralsk utglidning i samfunnet. Blant annet uttalte han i 2007 at homoseksualitet "blokkerer en normal psykologisk utvikling" og leder folk til det "abnorme". Han har uttrykt at han vil være mer årvåken i forhold til den forskningen som foregår ved det katolske universitetet i Louvain som han nå blir kansler for. Men Léonard er alt annet enn konservativ når det gjelder sosiale spørsmål. Her er han en foregangsmann i kampen for rettferdighet.

The Tablet

Ikke bare en irsk tragedie

En hel verden lot seg ryste av de nye avsløringene om misbruk av barn og unge i katolske institusjoner i Irland. Men dette er ikke bare et irsk fenomen. Fra før kjenner vi til store saker i USA og Australia. Nå rulles også omfattende saker opp i Tyskland, Nederland og Østerrike.

Det er minst tre sider ved disse sakene som sjokkerer verden slik det kommer til uttrykk i ulike medier: For det første gjelder de lidelser som er påført barn og unge i institusjoner hvor folk skulle ha minst grunn til å vente det. For det andre gjelder det kirkens reaksjon på misbruket, nemlig usynliggjøring av

misgjerningene og forflytninger av de skyldige, og for det tredje Vatikanets og pavens tilbakeholdenhet og hemmeligholdelse av saker som de må ha kjent til lenge.

Denne gangen ble de irske biskopene innkalt til møte med paven om saken, men pressemeldingen som ble offentliggjort etter møtet, er blitt mottatt med forbauselse og vantro rundt omkring i verden. Både ofrene og massemedier har beklaget at så lite ble sagt om ofrene. Det blir hyppig kommentert at kirken ser ut til å være mer opptatt av sitt omdømme enn av ofrenes lidelser. Det har videre vakt undring at kirken synes å tilskrive det misbruket som har funnet sted mangel på tro. For mange synes årsaken heller å være en kirkelig struktur som ikke er i stand til å hindre elendigheten.

Den irske *We Are Church* har i en uttalelse om forholdene i Irland uttalt at det nettopp er på det strukturelle plan at endringer må skje dersom kirken skal komme videre og bli kvitt uvesenet. De trekker fram den hierarkiske strukturen og skillet mellom geistlige og legfolk samt mangelen på transparens som eksempler på strukturer som må endres. Videre peker de på det obligatoriske sølibatet som et stort problem og medvirkende årsak til elendigheten. Det samme gjør den sveitsiske teologen Hans Küng. Han mener at de fleste i kirken er klar over at sølibatet er blitt et stort problem, men ingen våger å gjøre noe med det, sier han.

Kardinal Kasper uttalte forleden dag: "Nå er det nok. Vi trenger storrennjøring i kirken."

Irish Times, NCR, The Tablet, Washington Post m.fl

Baskerland mer sekularisert enn resten av Europa?

Baskerland, på baskisk Euskadi, var inntil den spanske borgerkrigen det kanskje mest katolske og mest konservative av alle katolske områder i Spania. Men mens kirken i Spania generelt støttet Franco og hans kamp for en sterk sentralmakt, var baskerne og den baskiske kirken blant hans sterkest motstandere. Francohæren gikk hardt til verks for å slå baskerne, noe Picassos kjente maleri Guernica er en påminnelse om. Prester og ordensfolk ble likvidert.

Etter at krigen var slutt, ble det de antisentralistiske kreftene i Euskadi som kom til å dominere, og i kjølvannet fulgte en misnøye med kirken som ble oppfattet som eksponent for nasjonalisme og sentralisme.

Dette har fått katastrofale følger for kirken i Baskerland. Sosiologen Perez Agote har kartlagt baskernes tilknytning til kirken i 2009. Her er noen av hans funn:

- 91 % av alle unge mellom 15 og 24 år har ingen relasjon i det hele tatt til kristendommen.
- 8% er praktiserende katolikker og 1 % tilhører andre trossamfunn. Agote sier at når baskiske ungdommer er hypersekulariserte, skyldes det fem forhold:
 1. De har vokst opp i hjem som ikke har lagt noen som helst vekt på det religiøse.
 2. Utdanningsnivået og det kulturelle nivået er høyt.
 3. Kirkens holdning til for eksempel kondomer og homoseksualitet.
 4. Kirkens avvisning av menneskerettter som for eksempel seksuell frihet, retten til abort og eutanasi.
 5. Kirken kan ikke forklare noen ting. Vitenskap og politikk har overtatt dens rolle.

Paven utnevnte nylig en ny biskop til San Sebastian. Som de fleste biskoper i Spania er den nye biskopen meget konservativ. Men når baskerne protesterte mot utnevnelsen, var det ikke på grunn av hans tradisjonalisme, men fordi han er kjent som en sterk nasjonalist. Det vil ikke baskerne ha. 70 % av presten i bispedømmet underskrev en anmodning til paven om å få en annen biskop. De ble ikke hørt.

El País

RETURADRESSE:
Også vi er Kirken, c/o Anne Stensvold,
Nadderudlia 21a, 1357 BEKKESTUA

MARS

Med valne hender
rundt strålene
melker mars lyset
ut i gatenes spenn
gull om dagen
blått om kvelden

tynnslitt ettermiddag
lener seg mot husveggen
som en arbeidsløs
det skinner i parkene
fra rester av is og snø
fortausrenner ligger blågrå
med fjarårets støv
og livets reprise
få ord for dette møtet
mellom brunt og rosa

over de mørke takene
forgylles en kran
skyggen brer seg i gaten
på kafébordet en enslig hånd
som her og nå er min
under den merker jeg
som en sti med maur
kriblingen av livslyst

Jan Erik Rekdal

Fra samlingen *Hotellvertens
bedrøvelse og andre samtaler*

Se
grønne
annonser
for årsmøte
og seminar
10. april

www.ogsaviekirken.no